12/01/2023

Ναυπάκτου Ιερόθεος: Ρωσία και Ουκρανία από ιστορικής και θεολογικής πλευράς

/ Γνώμες

Ρωσία και Ουκρανία από ιστορικής και θεολογικής πλευράς

Σέ ἕνα προηγούμενο κείμενό μου μέ τίτλο «τό ἱστορικό καί ἐθνολογικό μόρφωμα τῆς Οὐκρανίας», ἀναφέρθηκα στό ὅτι ὁ γεωγραφικός χῶρος τῆς σημερινῆς Οὐκρανίας κατοικεῖτο στό παρελθόν ἀπό Σλάβους-Σκανδιναβούς-Ρώσους-Λευκορώσους καί ἦταν ἕνας πολυεθνικός πληθυσμός, στόν ὁποῖο ὑπερεῖχε τό σλαβικό στοιχεῖο. Κατά καιρούς διεκδικεῖτο ἀπό τούς Μογγόλους-Τατάρους, τούς Λιθουανούς, τούς Πολωνούς, τούς Κοζάκους καί τούς Ρώσους. Ἡ Οὐκρανία ἦταν ἕνας χῶρος διαρκῶν πολέμων καί διεκδικήσεων. Μετά τήν κατάρρευση τῶν Κοζάκων τόν 17ο αἰώνα ἡ Οὐκρανία χωρίσθηκε μεταξύ τῆς Ρωσίας καί τῆς

Πολωνίας-Λιθουανίας.

- **Γράφει ο Μητροπολίτης Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος**

1. Οἱ σχέσεις Πολωνῶν, Οὐκρανῶν καί Ρώσων

Ἡ Οὐκρανία τόν 17ο καί 18ο αἰώνα, προσαρτίσθηκε στήν Ρωσική Αὐτοκρατορία, ἡ ὁποία ἐπιδίωξε μέ διαφόρους τρόπους νά ἐκρωσίση τήν οὐκρανική ταυτότητα καί αὐτό συνεχίσθηκε καί μετά τήν πτώση τῶν Τσάρων, στήν Κομμουνιστική Ρωσία.

Οἱ Οὐκρανοί σέ ὅλες τίς περιπτώσεις ἤθελαν τήν ἐλευθερία τους γιατί τό Οὐκρανικό Ἔθνος εἶναι «ἕνα ἐναλλακτικό ἔθνος ἀπό τήν Ρωσία, καί κατά καιρούς τόσο οἱ Πολωνοί ὅσο καί οἱ Ρῶσοι ἐπεδίωκαν νά ὑπονομεύσουν ἤ νά ἀρνηθοῦν τήν ὕπαρξη τοῦ οὐκρανικοῦ ἔθνους».

Τίς θέσεις αὐτές τίς στήριξα στό βιβλίο τῆς **Γιάννας Κατσόβσκα-Μαλιγγούδη** μέ τίτλο «Ἡ αὐτοκρατορική Ρωσία (1613-1917) καί στό βιβλίο τῆς Anne Applebaun μέ τίτλο «κόκκινος λιμός».

Πρόφατα, ὅμως, διάβασα καί ἕνα ἄλλο βιβλίο τῆς **Γιάννας Κατσόβσκα-Μαλιγκούδη** μέ τίτλο *«Ἡ Μεσαιωνική Ρωσία»,* στό ὁποῖο ἐκθέτονται πολλά ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιά τίς «πρῶτες ἐπαφές τῶν Ἀνατολικῶν Σλάβων μέ τούς Σκανδιναβούς», γιά τήν «παρουσία καί τήν δράση τού σκανδιναβικοῦ στοιχείου στήν Ρωσία», «τίς ἐσωτερικές διεργασίες μέσα στήν σλαβική κοινωνία», γιά τόν «ἐκσλαβισμό» τῶν **Σκανδιναβῶν,** γιά τίς ἐμπορικές σχέσεις «**μεταξύ Ρώσων καί Βυζαντινῶν**», γιά τόν «ἐκχριστιανισμό» τῶν Ρώσων, τόν «θρησκευτικό συγκρητισμό» πού ἀκολούθησε τόν «ἐπίσημο ἐκχριστιανισμό», γιά τήν **Ρωσία** κατά τήν Μογγολική κυριαρχία, γιά τό ἐνιαῖο Κράτος τῆς Μόσχας, γιά τήν θεωρία «Μόσχα Τρίτη Ρώμη», γιά τήν Ρωσική Ἐκκλησία πού διακρίνεται ἀπό τρεῖς περιόδους, πρῶτον ἀπό τόν ἐκχριστιανισμό τῆς Ρωσίας μέχρι τήν μογγολική κατάκτηση (988-1240), δεύτερον ἀπό τήν μογγολική κτάκτηση μέχρι τήν δημιουργία τοῦ αὐτοκεφάλου (1240-1448) καί τρίτον ἀπό τήν δημιουργία τῆς αὐτοκέφαλης Ἐκκλησίας μέχρι τήν ἵδρυση τοῦ Ρωσικοῦ Πατριαρχείου (1448-1589).

Μέσα σέ αὐτήν τήν ἱστορία συμπεριλαμβάνεται καί τό Κίεβο, δηλαδή ἡ διάλυση τοῦ **Κιεβικοῦ Κράτους, ἡ** καταστροφή τοῦ Κιέβου ἀπό τούς Μογγόλους, ἡ μεταφορά τῆς ἕδρας τοῦ Κιέβου σέ πόλεις τῆς Βορειοανατολικπης Ρωσίας, ἡ «μεταφορά τῆς Μητροπολιτικῆς ἕδρας ἀπό τό Κίεβο στήν Β Α Ρωσία καί ἡ ταύτιση τῶν

μητροπολιτῶν μέ τά πολιτικά συμφέροντα τοῦ μοσχοβίτικου οἴκου». Αὐτά «προκάλεσαν τήν ἐχθρότητα ὄχι μόνον τῶν ὑπολοίπων ρώσων ἡγεμόνων, ἀλλά καί τῆς Λιθουανίας καί ἀργότερα τῆς Πολωνίας, οἱ ὁποῖες εἶχαν ὑπό τόν ἔλεγχό τους τά δυτικά καί νοτιοδυτικά τμήματα τῆς Ρωσίας», μέ ἀποτέλεσμα τήν «ἐμφάνιση ἔντονων τάσεων γιά τήν ἵδρυση νέων, ξεχωριστῶν μητροπόλεων στά ἐδάφη αὐτά».

Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι οἱ σχέσεις μεταξύ **Πολωνῶν-Λιθουανῶν** μέ τούς **Οὐκρανούς** καί τούς Ρώσους διακυμαίνονταν ὄχι μόνον ἀπό πολιτικῆς πλευρᾶς, ἀλλά καί ἀπό ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς. Καί αὐτό, ὅπως εἶναι φυσικό, ἐπηρέασε τίς συγκρούσεις μεταξύ **Ρωμαιοκαθολικῶν καί Ὀρθοδόξων,** ἀλλά καί τίς συγκρούσεις μεταξύ τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας και τῆς δυτικῆς θεολογίας, μέ ὅλες τίς συνέπειες καί προεκτάσεις.

2. Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ γιά τήν ρωσική θεολογία

Ὁ π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, ὡς Οὐκρανός, γεννημένος στήν Ὀδησσό, μελέτησε, μεταξύ τῶν ἄλλων, ἰδιαίτερα τό θέμα τῆς Ρωσικῆς θεολογίας καί μάλιστα «τίς δυτικές ἐπιδράσεις στή ρωσική θεολογία». Χαρακτηριστικά ἀναφέρει τήν γνώμη τοῦ **Μητροπολίτου Ἀντωνίου Khrapovitskii** (+1936), ὅτι «ἡ ὅλη ἀνάπτυξη τῆς ρωσικῆς θεολογίας ἀπό τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος, ὅπως αὐτή διδασκόταν στά σχολεῖα, δέν ἦταν παρά ἕνα ἐπικίνδυνο δάνειο ἀπό ἑτερόδοξες δυτικές πηγές».

Μάλιστα, γράφει ὅτι «οἱ ἀρχαῖοι “Ρώς” ποτέ δέν εἶχαν πλήρως ἀποκοπῆ ἀπό τή Δύση. Κι αὐτή ἡ σχέση μέ τή Δύση ἐπιβεβαιώνεται ὄχι μόνο στήν πολιτική ἤ οἰκονομική σφαῖρα, ἀλλ’ ἐπίσης καί στή σφαῖρα τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ἀκόμα καί στή σφαῖρα τῆς θρησκευτικῆς κουλτούρας». Βεβαίως, οἱ **Ρῶσοι** ἐκχριστιανίσθηκαν ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη, ἀλλά ἤδη ἀπό τόν δέκατο ἕκτο αἰώνα παρατηρεῖται «μιά ἐξασθένηση τῆς βυζαντινῆς ἐπιδράσεως», «μιά κρίση τοῦ ρωσσικοῦ βυζαντινισμοῦ».

Οἱ δυτικές ἐπιδράσεις φαίνονται καί στίς ἐκκλησιαστικές τέχνες. *«Ἡ ρωσική εἰκονογραφία τοῦ δεκάτου πέμπτου καί δεκάτου ἕκτου αἰῶνος ἐπηρεάσθηκε ἐπίσης ἀπό δυτικά πρότυπα καί θέματα». «Οἱ καθεδρικοί ναοί τοῦ Κρεμλίνου κτίσθηκαν ἤ ξανακτίσθηκαν ἐκείνη τήν ἐποχή ἀπό ἰταλούς τεχνίτες».*

Βεβαίως, ἐκείνη τήν ἐποχή καί οἱ **Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες** εἶχαν δεχθῆ ἐπιδράσεις στήν θεολογία ἀπό τήν δύση, τόν Ρωμαιοκαθολικισμό καί τόν Προτεσταντισμό καί ἕναν «κεκαλυμένο Λατινισμό».

Ὁ π. **Γεώργιος Φλωρόφσκυ** μελετώντας τίς δυτικές ἐπιδράσεις στήν Ὀρθόδοξη ρωσική θεολογία κάνει λόγο γιά τήν «ρωμαιοκαθολική ψευδομόρφωση», ἀφοῦ «ὁ

σχολαστικισμός ἀπέκρυψε τούς Πατέρας ἀπό τούς Ρώσσους καί τούς ἀπομάκρυνε ἀπό τήν μελέτη τῶν ἔργων τους».

Τήν περίοδο τοῦ Μεγάλου Πέτρου ὑφίστατο ἀκόμη ἡ διάκριση μεταξύ «**Μεγάλης Ρωσίας**» καί τούς «**μικρούς Ρώσους**» (Οὐκρανία) μέ ἔδρα τό Κίεβο, τό ὁποῖο εἶχε δεχθῆ θεολογικές λατινικές-ρωμαιοκαθολικές ἐπιδράσεις ἀπό τήν Πολωνία. Ὅλη αὐτή ἡ λατινική-ρωμαιοκαθολική ἐπίδραση στήν θεολογία ἔγινε μέσα ἀπό τίς ἐκκλησιαστικές Θεολογικές Σχολές ἀπό τίς ὁποῖες ἀποφοιτοῦσαν οἱ θεολόγοι καί γίνονταν Κληρικοί καί Μητροπολῖτες καί μετέφεραν αὐτό τό πνεῦμα στό ὀρθόδοξο πλήρωμα, Κληρικούς καί λαϊκούς, καί μέ τίς σχετικές ἀντιδράσεις.

Θά παραθέσω ἕνα χαρακτηριστικό ἀπόσπασμα ἀπό κείμενο τοῦ π. Γεωργίου Φλωρόφσκυ ὁ ὁποῖος ἐρεύνησε ἐπισταμένως αὐτές τίς *«δυτικές ἐπιδράσεις στή ρωσική θεολογία» καί «τούς δρόμους τῆς ρωσικῆς θεολογίας»*. Γράφει:

«Ἐπί Μεγάλου Πέτρου οἱ μεγάλες θεολογικές σχολές ἤ τά σεμινάρια ἱδρύθηκαν ἐπίσης καθ' ὅλη τ**ή Μεγάλη Ρωσσία** ἀκριβῶς σύμφωνα μέ τό πρότυπο τοῦ νότου, τό πρότυπο τοῦ Κιέβου. Αὐτές οἱ σχολές ἦταν ἐξ ὁλοκλήρου λατινικές καί οἱ διδάσκοντες γιά πολύ καιρό ἐστρατολογοῦντο ἀπό τά "Ἱνστιτοῦτα" τῆς νοτιοδυτικῆς Ρωσσίας. Ἀκόμα καί ἡ Σλαβο-Ἑλληνο-Λατινική Ἀκαδημία στή Μόσχα χρησιμοποίησε ὡς πρότυπο καί ὑπόδειγμά της τό **Κίεβο**. Αὐτή, ὅμως, ἡ μεταρρύθμιση τοῦ Μεγάλου Πέτρου σήμαινε καί μιά "οὐκρανοποίηση" στήν ἱστορία τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχολῶν. Ὑπῆρχε, τρόπον τινά, μιά μετανάστευση τῶν νοτίων Ρώσσων πρός βορρᾶν, ὅπου ἐθεωροῦντο σάν ξένοι γιά δυό λόγους: τά σχολεῖα τους ἦσαν "λατινικά" καί οἱ ἴδιοι ἦσαν "ξένοι"».

Στήν συνέχεια ὁ π. **Γεώργιος Φλωρόφσκυ** παραθέτει ἕνα μεγάλο ἀπόσπασμα τοῦ **Znamenskii,** στό ὁποῖο γίνεται λόγος ὅτι αὐτοί οἱ δάσκαλοι πήγαιναν στήν «Μεγάλη Ρωσσία», ἀπό «τήν Μικρή Ρωσσία» καί ἐθεωροῦντο ἀπό τούς σπουδαστές ὡς «ξένοι σέ μιά ξένη χώρα», ἀφοῦ ἡ Μικρά Ρωσία «εἶχε τά δικά της ἰδιαίτερα ἔθιμα καί τίς δικές της ἀντιλήψεις καί μιά ξενική ἀκαδημαϊκή μόρφωση. Τή γλώσσα της ἦταν δύσκολο νά τήν καταλάβουν οἱ **Ρῶσσοι** τῆς Μεγάλης Ρωσσίας καί ἠχοῦσε παράξενα στά αὐτιά τους».

Ἀκόμη, καί αὐτοί οἱ δάσκαλοι *«δέν κατέβαλαν ποτέ καμμιά προσπάθεια νά προσαρμοσθοῦν μέ τούς μαθητές τους ἤ μέ τήν χώρα στήν ὁποία εἶχαν προσκληθῆ. Μᾶλλον περιφρονοῦσαν ὁλοφάνερα τούς Ρώσσους τῆς Μεγάλης Ρωσσίας, τούς θεωροῦσαν ἄγριους καί τούς ἐχλέβαζαν. Εὕρισκαν ἐσφαλμένο ὁ,τιδήποτε δέν ἦταν ὅμοιο μέ τίς δικές τους συνήθειες τῆς "Μικρᾶς Ρωσσίας". Προέβαλλαν τόν δικό τους τρόπο ζωῆς, ἐπιβάλλοντάς τον πάνω σ' ὅλους σάν τόν σωστό τρόπο ζωῆς. Τότε ἦταν μιά ἐποχή πού μόνο "Μικροί Ρῶσσοι" (Οὐκρανοί) μποροῦσαν νά χειροτονηθοῦν ὡς ἐπίσκοποι ἤ ἀρχιμανδρίτες, γιατί ἡ κυβέρνηση ὑποπτευόταν τούς Μεγάλους Ρώσσους, ὑποθέτοντας ὅτι αὐτοί συμπαθοῦσαν τά ἔθιμα πού*

ὑπῆρχαν πρίν ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μ. Πέτρου».

Ἐπίσης,γράφεται ὅτι ὁ λαός δέχθηκε μέ δισταγμό καί δυσπιστία αὐτές τίς σχολές, ἀλλά καί «οἱ ἴδιοι ἀκόμα οἱ μαθητές συχνά δραπέτευαν».

Ὁ π. **Γεώργιος Φλωρόφσκυ** παρατηρεῖ ὅτι οἱ γονεῖς καί τά παιδιά ἐκλάμβαναν αὐτές τίς σχολές ὡς «καταραμένες σχολές βασανισμοῦ», στίς ὁποῖες μποροῦσε νά χάση κανείς «ἄν ὄχι τήν πίστη του, τουλάχιστον τήν ἐθνικότητά του». Στήν **Ἐκκλησία** ὁ σπουδαστής προσευχόταν «στήν μητρική σλαβική γλώσσα» του, ἐνῶ στίς σχολές ἄκουγε τίς «ἁγιογραφικές λέξεις» στήν «διεθνῆ λατινική γλώσσα» καί «σκεφτόταν στά λατινικά», ὁπότε ἐπικρατοῦσε ἕνας διχασμός. Ἔτσι, ἐγκαταστάθηκε στήν «Μεγάλη Ρωσσία», προερχόμενη ἀπό τήν «Μικρή Ρωσσία», μιά δυτική θεολογία, μιά «σχολή θεολογίας», ἡ ὁποία «δέν εἶχε ρίζες στή ζωή». Κτίστηκε ἕνα «ὑπεροικοδόμημα» «πάνω στό κενό». Δέν εἶχε «φυσικά θεμέλια», ἀλλά «στηριζόταν μόνο σέ ὑποστηρίγματα». Αὐτό σημαίνει ὅτι τόν δέκατο ὄγδοο αἰώνα δυτικοποιήθηκε ἡ θεολογία στήν Ρωσία καί ἦταν μιά «θεολογία μέ δεκανίκια».

Βεβαίως, στήν συνέχεια ὁ π. **Γεώργιος Φλωρόφσκυ** γράφει ὅτι ἀκολούθησε ἡ ἐπίδραση στή ρωσική θεολογία τοῦ «προτεσταντικοῦ σχολαστικισμοῦ», ὁπότε «στά περισσότερα θεολογικά σεμινάρια καί τίς περισσότερες ἀκαδημίες ἡ διδασκαλία τό δεύτερο ἥμισυ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος βασιζόταν στά δυτικά προτεσταντικά ἐγχειρίδια». Παρά ταῦτα «ἡ θεολογική διδασκαλία στίς σχολές παρέμεινε ἀκόμα λατινική στόν χαρακτήρα καί ὅταν ὁ "ρωμαιοκαθολικός" προσανατολισμός ἀντικαταστάθηκε ἀπό τόν προσανατολισμό πρός τήν Μεταρρύθμιση ἤ πιό σωστά, ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ πρώτου προτεσταντικοῦ σχολαστικισμοῦ».

Ἀργότερα αὐτή *«ἡ "λατινική αἰχμαλωσία" θά μποροῦσε εὔκολα νά ἀντικατασταθῆ ἀπό μιά γερμανική ἤ ἀγγλική "αἰχμαλωσία", μόνο στή θέση τοῦ σχολαστικισμοῦ ἐμφανίσθηκε ὁ κίνδυνος τοῦ ἀορίστου μυστικισμοῦ καί τῆς γερμανικῆς θεοσοφίας».*

Ἔτσι, μιλώντας γιά ρωσική θεολογία κάνει λόγο γιά μιά «δημιουργική σύγχυση», γιά μιά «περιπλανώμενη θεολογία», γιά τήν «θεολογική ψευδομόρφωση», «ὅταν ἡ φυσική γλῶσσα χάνεται καί ἡ θεολογία γίνεται ξένη καί ἀλλόκοτη» (σελ. 208), εἶναι «μιά θεολογία μέ δεκανίκια».

3. Ὁ Οὐκρανός μοναχός ἅγιος Παΐσιος Βελιτσκόφσκυ

Κάνοντας λόγο γιά τήν *«θεολογική ψευδομόρφωση»* στήν «**Μικρά Ρωσία**» (Οὐκρανία) καί τήν «**Μεγάλη Ρωσία**» ἀπό δυτικές θεολογικές ἐπιδράσεις καί

ἐπιρροές πρέπει νά γίνη ἀναφορά στόν ὅσιο Παΐσιο Βελιτσκόφσκυ (1722-1794), σύμφωνα μέ τά κείμενα πού δημοσίευσε ὁ **Καθηγητής Ἀντώνιος-Αἰμίλιος Ταχιάος**, ὁ ὁποῖος ἀσχολήθηκε ἰδιαίτερα καί μέ τήν περίπτωσή του.

Ὁ ἅγιος Παΐσιος Βελιτσκόφσκυ (1722-1794), σύμφωνα μέ τήν αὐτοβιογραφία του, γεννήθηκε καί ἀνατράφηκε «στήν πανένδοξη πόλη τῆς Μικρᾶς Ρωσίας, τήν Πολτάβα» καί ὁ προπάππος του ἀπό τόν πατέρα του ἦταν «πλούσιος Κοζάκος». Ὅταν μεγάλωσε σπούδασε «στήν Ἀκαδημία τοῦ Κιέβου», γιά νά λάβη «τήν θύραθεν παιδεία».

Στό Κίεβο διέκρινε τήν διαφορά μεταξύ τῶν θεολογικῶν μαθημάτων στήν Ἀκαδημία τῆς πόλεως καί τοῦ μοναχισμοῦ πού ζοῦσαν οἱ μοναχοί στήν Λαύρα τοῦ Κιέβου καί σέ ἄλλες μοναστικές Κοινότητες.

Τά μαθήματα στήν Ἀκαδημία τοῦ Κιέβου ἦταν ἐπηρεασμένα ἀπό τήν σχολαστική θεολογία καί ἐπίσης βασίζονταν σέ θέσεις προτεσταντῶν θεολόγων, ὅπως φαίνεται στόν Σίλβεστρο Κουλιαμπκά πού ἦταν διευθυντής τῆς Σχολῆς, Ἀρχιμανδρίτης τῆς Μονῆς τῆς Ἀδελφότητος τῆς Ἐπιφανείας καί ἀργότερα καί Μητροπολίτης Πετρουπόλεως.

Ὁ ἴδιος ὁ π. **Παΐσιος Βελιτσκόφσκυ** στήν αὐτοβιογραφία του παρουσιάζει τήν συνειδησιακή του σύγκρουση μεταξύ τοῦ πόθου του γιά τήν ἡσυχαστική του ζωή καί τήν παρακολούθηση τῶν μαθημάτων στήν Ἀκαδημία τοῦ Κιέβου. Γράφει:

«Ἀπό τή θύραθεν παιδεία δέν ἀποκομίζω γιά τήν ψυχή μου καμία ὠφέλεια, διότι, ἀκούοντας σ' αὐτήν τακτικά νά μνημονεύονται ἑλληνικοί θεοί, καί θεές, καί μῦθοι ποιητικοί, μίσησα ἀπό τό βάθος τῆς ψυχῆς μου αὐτή τήν παιδεία. Διότι, ἔστω καί στή θύραθεν παιδεία, ἄν οἱ διδάσκαλοι χρησιμοποιοῦσαν τούς λόγους τῶν θεοφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, αὐτῶν πού διδάχτηκαν τήν πνευματική γνώση ἀπό τό πανάγιο Πνεῦμα, τότε οἱ μαθητές θά ἀξιώνονταν νά ὠφεληθοῦν διπλά, καί ἀπό τήν πνευματική γνώση καί ἀπό τήν θύραθεν παιδεία. Ἀλλά, ὅπως εἶναι γραμμένο στό Πνευματικό Ἀλφάβητο, σήμερα διδάσκονται τή γνώση ὄχι ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, παρά ἀπό τόν Ἀριστοτέλη, τόν Κικέρωνα, τόν Πλάτωνα καί τούς λοιπούς ἐθνικούς φιλοσόφους καί γι' αὐτό τυφλώθηκαν ἀπό τό ψέμα καί πλανήθηκαν ἀπό τόν σωστό δρόμο, τόσο στή γνώση ὅσο καί στούς λόγους• μόνο νά ρητορεύουν μαθαίνουν, καί μέσα στήν ψυχή ὑπάρχει καταχνιά καί σκοτάδι, ὅλη μάλιστα ἡ σοφία τους ὑπάρχει στή γλώσσα. Ἔτσι, σύμφωνα μ' αὐτή τή μαρτυρία, μή νιώθοντας μέσα μου καμία ὠφέλεια ἀπό τέτοια μόρφωση, ἔχοντας μάλιστα καί τόν φόβο μήπως, ὅπως συνέβη σέ πολλούς, ὑποπέσω καί σέ διαστροφή τοῦ μυαλοῦ μου, ἀποφάσισα νά τήν ἐγκαταλείψω».

Ὁ **Ἀντώνιος-Αἰμίλιος Ταχιάος** σημειώνει ὅτι ἡ Ἀκαδημία τοῦ Κιέβου ἱδρύθηκε τό 1632 ἀπό τόν Μητροπολίτη Κιέβου Πέτρο Μογίλα (1633-1647), ὁ ὁποῖος ἐκείνη τήν ἐποχή «ἐνεργοῦσε ὡς ἀρχιμαδρίτης τοῦ Κιέβου». Αὐτός ἀναδιοργάνωσε μία προγενέστερα ὑπάρχουσα σχολή, ἡ ὁποία εἶχε δημιουργηθεῖ ἀπό τήν Ἀδελφότητα τοῦ Κιέβου καί τό Καταστατικό της εἶχε ἐπικυρωθεῖ ἀπό τόν Πατριάρχη Ἱεροσολύμων Θεοφάνη τόν Μάρτιο τοῦ 1620. Ὁ Μογίλας ἀνέβασε πολύ τό ἐπίπεδο τῆς σχολῆς, ἀλλά τῆς ἔδωσε περισσότερο δυτικόστροφη κατεύ-θυνση, προσπαθώντας νά ἀνταγωνιστεῖ τή μόρφωση Πολωνῶν Καθολικῶν καί τῶν Οὐκρανῶν Οὐνιτῶν».

Ὁ **ἅγιος Παΐσιος Βελιτσκόφσκυ** μετά τήν ἀποχώρησή του ἀπό τήν Ἀκαδημία τοῦ Κιέβου περιῆλθε πολλές μοναστικές κοινότητες βορείως τοῦ Κιέβου, πέρασε τά σύνορα, προφανῶς ἀπό τό τμῆμα τῆς Οὐκρανίας, πού βρισκόταν ἑνωμένο μέ τήν Ρωσία, πῆγε στό τμῆμα τῆς Οὐκρανίας πού ἦταν κάτω ἀπό τήν πολωνο-λιθουανική κατοχή, πού δέν τό ὀνόμαζε Οὐκρανία, γι’ αὐτό ὕστερα ἐπανῆλθε στήν Οὐκρανία.

Ὅταν βρισκόταν στό τμῆμα πού ἦταν κάτω ἀπό πολωνολιθουανική κατοχή, γράφει: «Ἐγώ δέ ὄντας ἀπό τή φύση μου δειλός δέν τολμοῦσα μόνος μου νά πάω πουθενά, κυρίως ἀπό τόν φόβο τῶν ἐχθρῶν τῆς ἁγίας πίστης, διότι ἡ χώρα ἐκείνη κυβερνᾶτο ἀπό αὐτούς».

Σέ μοναστήρια τῆς περιοχῆς αἰσθάνθηκε τόν διωγμό ἀπό τόν ἡγεμόνα τῆς Χώρας, Βασιλέα τῆς Πολωνίας Αὔγουστο Γ΄ ἀρχιδούκα τῆς Σαξωνίας, ὁ ὁποῖος δίωκε τούς Ὀρθοδόξους μοναχούς καί ἤθελε νά τούς στρέψη «πρός τή δική του κακοδοξία». Γι’ αὐτό γράφει ὁ ἅγιος Παΐσιος:

«Ὅταν εἶδα καί ἐγώ τέτοιο διωγμό ἀπό τούς κακοδόξους ἐναντίον τῆς ὀρθόδοξης πίστης, ἔλαβα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τήν ἀπόφαση ποτέ πιά νά μήν ζήσω σέ χῶρες ὅπου συμβαίνουν διωγμοί ἀπό τούς κακοδόξους κατά τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καί τῆς ὀρθόδοξης πίστης. Ἡ ἐπιθυμία μου ἦταν νά ἔρθω στήν ὀρθόδοξη καί θεοφύλακτη χώρα τῆς **Μολδαβίας**, ἀλλά ἀπό τή μιά μεριά λόγω τοῦ φόβου τῶν ἐχθρῶν τῆς ἁγίας πίστης, καί ἀπό τήν ἄλλη ἐπειδή δέν ἔβρισκα ἄνθρωπο πού θά μποροῦσε νά μέ ὁδηγήσει ἐκεῖ, μοῦ ἀποκόπηκε αὐτή ἡ ἐπιθυμία. Παρακάλεσα τόν Κύριο, μέ ὅποιον τρόπο αὐτός γνωρίζει, νά μέ ὁδηγήσει στόν δρόμο Του».

Ἔτσι, ἐπέστρεψε «**στή θεόσωστη πόλη τοῦ Κιέβου**» καί ἐγκαταβίωσε *«στή ἁγία Σπηλαιώτικη Λαύρα»*. Ἔπειτα, ἀπό ἕνα χρονικό διάστημα πῆρε τόν δρόμο πρός τήν Μολδαβία καί μετά ἔφθασε στό **Ἅγιον Ὄρος**, ἀναζητώντας ἡσυχία καί προσευχή, ὅπου ἔπειτα ἀπό τήν ἐρημική ζωή ἵδρυσε τήν σκήτη τοῦ **Προφήτου Ἠλία**, ἔμαθε τήν **ἑλληνική γλώσσα,** διάβαζε πατερικά κείμενα, ἀσχολήθηκε ἰδιαίτερα μέ τήν νοερά προσευχή, ἀνεκάλυψε κείμενα τῆς φιλοκαλίας

πού ἄρχισε νά μεταφράζη στήν σλαβονική γλώσσα.

Μετά ἀπό χρόνια ἀναχώρησε ἀπό τό **Ἅγιον Ὄρο**ς γιά τήν **Μολδαβία**, ὅπου ἐγκαταστάθηκε στήν **Μονή Ντραγκομίρνα,** ἔπειτα στήν **Μονή Σέκο**υ καί τήν **Μονή Νεάμτς**.

Μέσα σέ μεγάλες δυσκολίες, μεταξύ διαφόρων πολεμικῶν συγκρούσεων ὁ ἅγιος Παΐσιος Βελιτσκόφσκυ μετέδωσε τόν γνήσιο ὀρθόδοξο ἡσυχαστικό μοναχισμό, καί ἀνέτρεψε ἐν πολλοῖς τόν λατινικό ρωμαιοκαθολικό σχολαστικισμό καί τόν ἀντίστοιχο προτεσταντικό σχολαστικισμό, ὅπως καί τόν γερμανικό ἰδεαλισμό.

Τό συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ χώρα τῆς «**Μικρᾶς Ρωσίας**», δηλαδή τῆς **Οὐκρανίας**, ὑπῆρξε χῶρος διεκδικήσεως πολλῶν καί διαφόρων λαῶν καί αὐτό ἐπηρέασε καί τίς ἐκκλησιαστικές καί θεολογικές παραδόσεις τῆς περιοχῆς καί τῶν κατοίκων τους. Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι ἡ **Οὐκρανική Ἐθνότητα** ἔχει σημαντικές διαφορές ἀπό τήν **Ρωσική Ἐθνότητα**, πού δέν εἶναι εὔκολο νά ἑρμηνευθῆ ἄν δέν ἀνακύψη κανείς μέ σοβαρότητα στίς ἱστορικές καί θεολογικές πηγές.